КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.1
DOI https://doi.org/10.32782/klj/2026.3.43

Жигилій Д. Л.,
доктор філософії,
асистент кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін
Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0001-8532-7560

Гнатюк А. Ю.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін
Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0002-0222-3545

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ У СПРАВАХ ПРО КОЛАБОРАЦІОНІЗМ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ)

Анотація. Статтю присвячено дослідженню проблематики застосування запобіжних заходів у справах про колабораціонізм крізь призму конвенційних стандартів забезпечення прав і основоположних свобод людини. За результатами аналізу судової практики виділено 4 підходи щодо обрання запобіжних заходів у вказаній категорії справ: 1) суди ухвалювали рішення про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою без визначення розміру застави, посилаючись на: а) безальтернативність запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у справах про колабораціонізм, б) тяжкість кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється або обвинувачується особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, в) наявність суспільного інтересу у справах про колабораціонізм; 2) суди ухвалювали рішення про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою із визначенням розміру застави; 3) суди ухвалювали рішення про обрання більш м'якого запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою або внесенням застави, зокрема а) особистого зобов'язання, б) домашнього арешту; 4) суди ухвалювали рішення про відмову у застосуванні запобіжних заходів. Аргументовано, що у справах про колабораціонізм положення ч. 6 ст. 176 КПК України не встановлюють безальтернативний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, а положення ч. 4 ст. 183 КПК України надають судам дискреційні повноваження визначати або не визначати розмір застави. При цьому, відповідно до конвенційних стандартів забезпечення прав та основоположних свобод людини, тяжкість кримінального правопорушення у вчиненні якого підозрюється або обвинувачується особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, а також суспільний інтерес у справах про колабораціонізм не можуть бути виключними підставами для застосування найбільш суворого запобіжного заходу.

Ключові слова: *колабораціонізм, запобіжні заходи, тримання під вартою, застава, домашній арешт, особисте зобов'язання, тяжкість кримінального правопорушення, покарання.*

Zhyhylii D. L., Hnatiuk A. Yu. Problematic issues of the application of preventive measures in collaboration cases (based on court practice materials)

Abstract. The article is devoted to the study of the application of preventive measures in cases of collaboration through the prism of conventional standards for ensuring the right to liberty and personal security. Based on the analysis of judicial practice, 4 approaches were identified regarding the selection of preventive

© Жигилій Д. Л., Гнатюк А. Ю., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

measures in this category of cases: 1) the courts decided to select a preventive measure in the form of detention without determining the amount of bail, referring to: a) the lack of alternatives to the preventive measure in the form of detention in cases of collaboration, b) the gravity of the criminal offense of which the person being prosecuted is suspected or accused, c) the presence of public interest in cases of collaboration; 2) the courts decided to select a preventive measure in the form of detention with the determination of the amount of bail; 3) the courts decided to select a milder preventive measure not related to detention or the payment of bail, in particular a) personal obligation, b) house arrest; 4) the courts decided to refused preventive measures in criminal proceedings. It is argued that in cases of collaboration, the provisions of Part 6 of Art. 176 of the CPC of Ukraine do not establish a non-alternative pre-trial restriction in the form of detention, and the provisions of Part 4 of Art. 183 of the CPC of Ukraine grant the courts discretionary powers to determine or not to determine the amount of bail. At the same time, in accordance with the convention standards for ensuring human rights, the gravity of the criminal offense of which a person brought to criminal responsibility is suspected or accused, as well as the public interest in cases of collaboration, cannot be the sole grounds for applying the most severe preventive measure.

Key words: *collaborationism, preventive measures, detention, bail, house arrest, personal obligation, severity of criminal offense, punishment.*

Постановка проблеми. За правилами КПК України під час дії воєнного стану до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочину, передбаченого ст. 111-1 КК України («Колабораційна діяльність»), за наявності ризиків, зазначених у ст. 177 КПК України, застосовується запобіжний захід у вигляді тримання під вартою (ч. 6 ст. 176 КПК України). При постановленні відповідної ухвали, враховуючи підстави та обставини, передбачені ст. ст. 177 та 178 КПК України, слідчий суддя, суд має право не визначати розмір застави у кримінальному провадженні щодо злочину, передбаченого ст. 111-1 КК України (ч. 4 ст. 183 КПК України). Відтак, у справах про колабораціонізм законодавець не регламентує тримання під вартою як безальтернативний запобіжний захід та надає судам дискреційні повноваження визначати або не визначати розмір застави. Водночас, виникає питання чи може слідчий суддя, суд обрати інший більш м'який запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою або визначенням застави (наприклад, особисте зобов'язання, особисту поруку чи домашній арешт). Привертає увагу також проблематика реалізації ч. 2 ст. 183 КПК України, відповідно до якої можливість застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою залежить у тому числі від тяжкості кримінального правопорушення, враховуючи зокрема те, що у справах про колабораціонізм деякі з них відносяться до кримінальних проступків (ч. 1, 2 ст. 111-1 КК України) або нетяжких злочинів (ч. 3, 4 ст. 111-1 КК України). Це може свідчити про конкуренцію ч. 2 ст. 183 КПК України та ч. 6 ст. 176 КПК України. Тож, наукове осмислення проблемних питань застосування запобіжних заходів у справах про колабораціонізм є актуальним та відповідає викликам судової практики.

Виклад основного матеріалу. На думку К.О. Котельви, за результатами розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу відносно особи, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні колабораційної діяльності слідчий суддя може ухвалити одне з таких рішень: а) застосувати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою та визначити розмір застави; б) застосувати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою та не визначати розмір застави; в) постановити ухвалу про відмову в застосуванні запобіжного заходу (тобто взагалі не обирати жоден із запобіжних заходів) [1]. Натомість аналіз судової практики щодо застосування запобіжних заходів у справах про колабораціонізм (ст. 111-1 КК України) дозволяє виділити 4 підходи, зокрема: 1) суди обирають запобіжний захід у вигляді тримання під вартою без визначення розміру застави; 2) суди визначають розмір застави при обранні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; 3) суди обирають запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою або внесенням застави; 4) суди відмовляють у задоволенні клопотань про обрання запобіжного заходу. Тож, розглянемо їх детальніше.

Підхід № 1. Суди обирають запобіжний захід у вигляді тримання під вартою без визначення розміру застави [1,2,3,5,7,8]. У рамках цього підходу варто виділити три проблемних аспекти, коли суди застосовують тримання під вартою: а) як безальтернативний запобіжний

захід [2,3]; б) з посиланням на тяжкість кримінального правопорушення [3,5]; в) з посиланням на наявність суспільного інтересу у справах про колабораціонізм [7,8].

А) Суди застосовують тримання під вартою як безальтернативний запобіжний захід [2,3]. Наприклад, у справі № 490/7511/25 задовольняючи клопотання сторони обвинувачення про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, суд звернув увагу захисника на те, що положеннями ч. 6 ст. 176 КПК України передбачено застосування під час дії воєнного стану безальтернативного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, передбаченого ч. 7 ст. 111-1 КК України. Відтак, визначення розміру застави є неможливим [2]. Подібне аргументування застосовано судом також у справі № 636/4314/23 під час розгляду клопотання про продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою відносно обвинуваченого у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 14, ч. 5 ст. 111-1, ч. 2 ст. 110 КК України [3].

Втім, такий підхід суперечить як положенням ч. 4 ст. 183 КПК України, які надають судам дискреційні повноваження визначати або не визначати розмір застави, так і Рішенню Конституційного Суду України від 19.06.2024 № 7-р (II)/2024, відповідно до якого застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою залежить не лише від тяжкості злочину, а й від наявності ризиків, визначених ст. 177 КПК України. Під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою за ч. 6 ст. 176 КПК України у суду є можливість, за певних підстав та обставин, визначених статтями 177, 178 КПК України, застосувати заставу як більш м'який запобіжний захід. Тож, за ч. 6 ст. 176 КПК України запобіжний захід у вигляді тримання під вартою не визначено як безальтернативний винятковий запобіжний захід [4].

Б) Суди застосовують тримання під вартою, посилаючись на тяжкість кримінального правопорушення [3,5]. Наприклад, у справі № 636/4314/23, продовжуючи запобіжний захід у вигляді тримання під вартою відносно обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 7 ст. 111-1 КК України, суд виходив з того, що Особа_3 обвинувачується у вчиненні тяжкого злочину, що дає підстави вважати реально існуючим ризик того, що з урахуванням тяжкості покарання, яке загрожує обвинуваченому у випадку визнання його винним, останній спробує переховуватись від суду [3]. Ще одним прикладом є справа № 635/1477/23 у якій суд також задовольнив клопотання прокурора про продовження строку запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у зв'язку з тим, що тяжкість покарання за ч. 5 ст. 111-1 КК України сама по собі може бути підставою та мотивом для обвинуваченого переховуватись від суду [5].

Втім, такий підхід суперечить практиці ЄСПЛ. Йдеться про рішення у справі «Дерев'яненко і Тарасова проти України» (заяви № 39465/23 і 43066/23).[1] Перший заявник посилався на порушення ст. 5 Конвенції з огляду на те, що національні суди неодноразово продовжували йому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою (загальний строк тримання під вартою становив 1 рік і 7 місяців), при цьому не спростовували аргументів заявника щодо відсутності ризиків, визначених ст. 177 КПК України та не розглядали можливість застосування альтернативного запобіжного заходу. Натомість уряд посилався на тяжкість кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 111-1 КК України, у вчиненні якого підозрювався заявник, а також наявність ризиків у кримінальному провадженні, зокрема переховуватися від органів досудового розслідування, незаконно впливати на свідків. Разом з цим, на думку уряду, у цій справі існував суспільний інтерес, оскільки тривала війна проти України та конкретні проблеми безпеки, пов'язані з окупацією, були важливими факторами при прийнятті рішення [6].

У свою чергу ЄСПЛ, оцінюючи чи мало місце порушення ст. 5 Конвенції у справі «Дерев'яненко і Тарасова проти України» (заяви № 39465/23 і 43066/23), виходив з наступного: 1) ризик втечі обвинуваченого не може оцінюватися виключно на підставі тяжкості покарання, яке йому загрожує. Необхідно

[1] Автори аналізують висновки ЄСПЛ лише щодо заяви першого заявника, який обвинувачувався у зайнятті колабораційною діяльністю (ч. 4 ст. 111-1 КК України). Друга заявниця обвинувачувалась у пособництві державі-агресору (ч. 1 ст. 111-2 КК України).

також враховувати низку інших факторів, які можуть підтвердити небезпеку переховування, або зробити її настільки незначною, що вона не може виправдати тримання під вартою (п. 65); 2) за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 111-1 КК України було передбачено штраф як альтернативне покарання позбавленню волі у зв'язку з чим аргументи національних судів, щодо тяжкості покарання як підстави для існування ризику втечі були непереконливими (п. 66–67); 3) національні суди не спростували тверджень заявника про відсутність ризиків, передбачених ст. 177 КПК України, а саме того, що заявник: а) залишався за місцем проживання впродовж усього часу від звільнення окупованої території до його затримання, б) мав міцні соціальні зв'язки та був призовного віку, що унеможливлювало виїзд закордон; в) не контактував зі свідками, які евакуювалися на захід України (п. 68–69). Тож, ЄСПЛ констатував, що мало місце порушення ст. 5 Конвенції [6].

В) Суди застосовують тримання під вартою, посилаючись на суспільний інтерес у справах про колабораціонізм [7,8]. Наприклад, у справі № 229/5183/23, суд, задовольняючи клопотання прокурора про продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, виходив з того, що своїм рішенням повинен забезпечити не тільки права обвинуваченого, а й високі стандарти охорони загальносуспільних прав та інтересів. Забезпечення таких стандартів, як підкреслює ЄСПЛ, вимагає від суду більшої суворості в оцінці порушень цінностей суспільства. Тож, тримання під вартою може бути виправдане, якщо існують реальні ознаки наявності справжнього суспільного інтересу, який незважаючи на презумпцію невинуватості, переважає принцип поваги до особистої свободи, закріплений ст. 5 Конвенції [7]. Аналогічні аргументи суд наводив у справі № 183/8535/22 під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, посилаючись на рішення ЄСПЛ у справі «Летельє проти Франції» [8].

Втім, ЄСПЛ у справі «Дерев'яненко і Тарасова проти України» (заяви № 39465/23 і 43066/23) висловив занепокоєння щодо неправильного тлумачення національними судами практики Суду. Це пов'язано з тим, що вищенаведені аргументи не були наявні ні у рішенні ЄСПЛ у справі «Летельє проти Франції», ні в жодному іншому рішенні за ст. 5 Конвенції (п. 70). Вони можуть бути частковим перефразуванням твердженням із справи «Селмуні проти Франції» (заява № 25803/94) і не є доречними у контексті оцінки того, чи виправдане тримання під вартою відповідно до ст. 5 Конвенції, оскільки стосуються підходів до розмежування різних форм жорстокого поводження відповідно до ст. 3 Конвенції (п. 72) [6].

Підхід № 2. Суди визначали розмір застави при обранні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою [9]. Наприклад, у справі № 183/4344/23 слідчий суддя наголосив, що має право, а не обов'язок не визначати розмір застави. Втім, обставини кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 111-1 КК України, у вчиненні якого підозрюється Особа_5, а також відомості про особу підозрюваного, який раніше не судимий, одружений, має неповнолітню дитину, вищу освіту, страждає на хронічні захворювання і потребує лікування свідчать про відсутність підстав для реалізації права не визначати розмір застави. Тож, було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою із визначенням розміру застави [9].

Підхід № 3. Суди обирали запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою [10,11,12,13,14,15]. *Особисте зобов'язання.* Наприклад, у справі № 562/1299/22 слідчим суддею обрано запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання відносно підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111-1 КК України, який перебуваючи за місцем свого проживання публічно розміщував на своїй сторінці облікового запису в соціальній мережі «одноклассники» дописи до підтримки рішень та дій держави-агресора [10]. Ще одним прикладом є справа № 461/6802/24, у якій також застосовано особисте зобов'язання відносно підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 111-1 КК України [11].

Особиста порука. Відзначимо, що судовій практиці відомі випадки, коли у справах про колаборайну діяльність сторона захисту заявляла клопотання про застосування

запобіжного заходу у вигляді особистої поруки. Втім, суди відмовляли у задоволенні цих клопотань у зв'язку з відсутністю доказів на підтвердження належного виконання поручителем його процесуальних обов'язків [12]. Наприклад, у справі № 953/896/23 слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді особистої поруки, оскільки заявником не надано доказів про те, що поручитель в силу своєї діяльності може поручитися за виконання підозрюваною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 111-1 КК України покладених на неї обов'язків відповідно до ст. 194 КПК України і за необхідності матиме об'єктивну можливість доставити її до органу досудового розслідування чи в суд на першу вимогу, так само як і не доведено, що поручитель відповідає вимогам, викладеним у ч. 2 ст. 180 КПК України [12]. У свою чергу, на думку К.О. Котельви, особиста порука є перспективним запобіжним заходом у справах про колабораціонізм. Якщо за людину готовий поручитися інший громадянин України, який користується авторитетом та повагою громади, значить така людина заслуговує на певний кредит довіри. Крім того, це був би перший крок в бік примирення та порозуміння в суспільстві [1].

Домашній арешт. Наприклад, у справі № 953/896/23, задовольняючи клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту відносно підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 111-1 КК України, слідчий суддя виходив з того, що законом не встановлено обмежень щодо застосування вказаного запобіжного заходу, оскільки ч. 2 ст. 181 КПК України передбачено, що домашній арешт може бути застосовано до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі [12]. Ще одним прикладом є справа № 948/783/23, у якій слідчий суддя задовольнив клопотання сторони обвинувачення про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту відносно підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 111-1 КК України. При цьому наголошено на неможливості застосування застави, оскільки підозрюваний офіційно не працевлаштований та немає стабільного доходу [13]. Принагідно згадати також справу № 383/119/23, у якій суд задовольнив клопотання прокурора про зміну запобіжного заходу обвинуваченому у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 111-1 КК України з тримання під вартою на домашній арешт. При цьому суд враховував, що особа обвинувачується у вчиненні нетяжкого кримінального правопорушення, а ризики, які були підставою для обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою зменшилися [14].

Неможливо оминути увагою також справу № 761/23984/23, у якій слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про обрання відносно підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 111-1 КК України запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, мотивувавши тим, що сторона обвинувачення не навела обсягу вагомих фактичних даних в обґрунтування підозри, які свідчили б про необхідність застосування виключного запобіжного заходу. Тяжкість злочину та суворість покарання, яке загрожує особі в разі визнання винуватості, не може слугувати єдиною підставою для застосування тримання під вартою та не свідчить про неможливість уникнення встановлених ризиків шляхом застосування інших, більш м'яких запобіжних заходів із покладенням процесуальних обов'язків, передбачених ст. 194 КПК України. Тож, керуючись ч. 4 ст. 194 КПК України, відповідно до якої якщо при розгляді клопотання про обрання запобіжного заходу прокурор доведе обставини, передбачені п. 1, 2 ч. 1 ст. 194, але не доведе обставин, передбачених п. 3 ч. 1 ст. 194, слідчий суддя має право застосувати більш м'який запобіжний захід, ніж той, який зазначений у клопотанні. Відтак, було застосовано домашній арешт [15].

Підхід № 4. Суди відмовляли у задоволенні клопотання про обрання запобіжного заходу [16,17,18,19]. Наприклад, у справі № 203/1892/24 прокурор на стадії підготовчого провадження заявив клопотання про обрання відносно обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 111-1 КК України, запобіжного заходу

у вигляді домашнього арешту. Відмовляючи у задоволенні клопотання, суд виходив із того, що посилання на тяжкість обвинувачення, як на головний чинник при оцінці ймовірності того, що особа буде переховуватися від правосуддя, перешкоджатиме розслідуванню або вчинятиме нові злочини є недостатнім. Суворість покарання є визначальним елементом при оцінці ризиків, передбачених ст. 177 КПК України, втім необхідність ізоляції особи від суспільства не можна оцінювати з винятково абстрактного погляду, беручи до уваги тільки тяжкість кримінального правопорушення. До того ж, ризики, на які посилався прокурор спростовуються тим, що обвинувачені не проігнорували жодного виклику суду про явку у судове засідання [16].

Ще одним прикладом є справа № 183/8154/22, у якій слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою відносно підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 111-1 КК України. Це пов'язано з тим, що прокурором не доведено наявність ризиків, передбачених ст. 177 КПК України. До того ж, слідчим суддею враховано те, що особа підозрюється у вчиненні нетяжкого злочину, за вчинення якого передбачено альтернативні види покарання, не пов'язані з позбавленням волі, а найсуворіше покарання у вигляді позбавлення волі не більше, ніж 3 роки. Окрім цього, підозрюваний належним чином виконує процесуальні обов'язки [17].

Судовій практиці також відомі випадки, коли сторона обвинувачення не подавала клопотання про застосування запобіжного заходу відносно підозрюваного або обвинуваченого у вчиненні колабораційної діяльності. Відтак, жоден із запобіжних заходів не застосовувався. Йдеться про кримінальні провадження за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111-1 КК України [18,19].

Відзначимо, що підходи, відповідно до яких, суди під час розгляду клопотання про обрання запобіжних заходів у справах про колабораціонізм застосовували більш м'який запобіжний захід, не пов'язаний з триманням під вартою або внесенням застави відповідають конвенційним стандартам забезпечення прав і основоположних свобод людини. Йдеться про кримінальні провадження щодо розслідування проступків, передбачених ч. 1, 2 ст. 111-1 КК України, санкції яких не визначають покарання у вигляді позбавлення волі або нетяжких злочинів, передбачених ч. 3, 4 ст. 111-1 КК України. Це пояснюється тим, що:

1) запобіжний захід не може ототожнюватись із покаранням і застосовується виключно з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання ризиків, передбачених ст. 177 КПК України;

2) положення ч. 2 ст. 183 КПК України не передбачають застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у кримінальних провадженнях щодо розслідування кримінальних проступків. До того, ж санкції ч. 1, 2 ст. 111-1 КК України не передбачають покарання у виді позбавлення волі, а санкції ч. 3, 4 ст. 111-1 України передбачають основні види покарань, які є альтернативними позбавленню волі. Водночас, для подолання конкуренції ч. 6 ст. 176 КПК України та ч. 2 ст. 183 КПК України законодавцю варто переглянути перелік кримінальних правопорушень, щодо яких дозволяється під час дії воєнного стану застосувати до підозрюваного або обвинуваченого запобіжний захід, визначений п. 5 ч. 1 ст. 176 КПК України (тобто тримання під вартою);

3) безальтернативне застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою може слугувати ризиком порушення не лише ст. 5 ЄКПЛ, а й ст. 3 Конвенції з огляду на переповненість СІЗО, проблеми з водо- та енергопостачанням через ракетні обстріли критичної інфраструктури тощо (на думку, К.О. Котельви) [1].

Висновки. У справах про колабораціонізм тримання під вартою не є безальтернативним запобіжним заходом, оскільки положення ч. 4 ст. 183 КПК України надають судам дискреційні повноваження визначати або не визначати розмір застави у кримінальному провадженні щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 111-1 КК України. При цьому тяжкість кримінального правопорушення, у якому підозрюється або обвинувачується особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, а також суспільний інтерес у справах

про колабораціонізм не можуть бути виключними підставами для обрання запобіжного заходу. Застосування запобіжних заходів, не пов'язаних із триманням під вартою або внесенням застави (йдеться про особисте зобов'язання та домашній арешт) у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків, передбачених ч. 1, 2 ст. 111-1 КК України або нетяжких злочинів, передбачених ч. 3, 4 ст. 111-1 КК України відповідають конвенційним стандартам забезпечення прав та основоположних свобод людини. Водночас, для подолання конкуренції ч. 6 ст. 176 КПК України та ч. 2 ст. 183 КПК України законодавцю варто переглянути перелік кримінальних правопорушень, щодо яких дозволяється під час дії воєнного стану застосувати до підозрюваного або обвинуваченого запобіжний захід, визначений п. 5 ч. 1 ст. 176 КПК України (тобто тримання під вартою).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Котельва К.О. Запобіжний захід для підозрюваних у колабораціонізмі: чи вистачить слідчих ізоляторів? // *УГСПЛ.* 2022, 17 груд. URL: https://www.helsinki.org.ua/articles/zapobizhnyy-zakhid-dlia-pidozriuvanykh-u-kolaboratsionizmi-chy-vystachyt-slidchykh-izoliatoriv/ (дата звернення: 27.07.2026).

2. Ухвала Центрального районного суду м. Миколаєва від 30 вересня 2025 р. у справі № 490/7511/25 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/130716958 (дата звернення: 27.07.2026).

3. Ухвала Чугуївського міського суду Харківської області від 08 червня 2026 р. у справі № 636/4314/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/137180271 (дата звернення: 27.07.2026).

4. Рішення Конституційного Суду України у справі № 3-111/2023(207/23, 315/23) за конституційними скаргами Бичкова Сергія Андрійовича, Бая Анатолія Анатолійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України від 19 червня 2024 р. № 7-р(II)/2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-24#Text (дата звернення: 27.07.2026).

5. Ухвала Харківського районного суду Харківської області від 02 березня 2026 р. у справі № 635/1477/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/134546999 (дата звернення: 27.07.2026).

6. Case of Derevyanko and Tarasova v. Ukraine (Applications nos. 39465/23 and 43066/23) : Judgment of European Court of Human Rights, 23 July 2026 // HUDOC. URL: https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-251252 (Last accessed: 27.07.2026).

7. Ухвала Довгинцівського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 20 липня 2026 р. у справі № 229/5183/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/138333080 (дата звернення: 27.07.2026).

8. Ухвала Самарівського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 17 березня 2026 р. у справі № 183/8535/22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/134876681 (дата звернення: 27.07.2026).

9. Ухвала Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 11 квітня 2023 р. у справі № 183/4344/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/110166311 (дата звернення: 27.07.2026).

10. Ухвала Здолбунівського районного суду Рівненської області від 04 липня 2022 р. у справі № 562/1299/22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/105091009 (дата звернення: 27.07.2026).

11. Ухвала Галицького районного суду м. Львова від 03 лютого 2025 р. у справі № 461/6802/24 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/124901868 (дата звернення: 27.07.2026).

12. Ухвала Київського районного суду м. Харкова від 07 лютого 2023 р. у справі № 953/896/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108976914 (дата звернення: 27.07.2026).

13. Ухвала Машівського районного суду Полтавської області від 21 березня 2023 р. у справі № 948/783/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/109708535 (дата звернення: 27.07.2026).

14. Ухвала Бобринецького районного суду Кіровоградської області від 25 січня 2023 р. у справі № 383/119/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108582137 (дата звернення: 27.07.2026).

15. Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 12 липня 2023 р. у справі № 761/23984/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/112421691 (дата звернення: 27.07.2026).

16. Ухвала Звенигородського районного суду Черкаської області від 30 червня 2022 р. у справі № 694/557/22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/105087182 (дата звернення: 27.07.2026).

17. Ухвала Московського районного суду м. Харкова від 27 лютого 2023 р. у справі № 643/1466/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/109230438 (дата звернення: 27.07.2026).

18. Ухвала Кіровського районного суду м. Дніпра від 22 травня 2024 р. у справі № 203/1892/24 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119214141 (дата звернення: 27.07.2026).

19. Ухвала Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 20 грудня 2022 р. у справі № 183/8454/22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108045568 (дата звернення: 27.07.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 28.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.11.2026